

Ko učitelj postane Učitelj

■ **Tanja Bečan**, vodja bolnišničnih šolskih oddelkov OŠ Ledina, se že več kot tri desetletja posveča vprašanjem poučevanja dolgotrajno bolnih otrok in mladostnikov.

V slovenskem šolskem prostoru v času svojega službovanja v bolnišnični šoli srečujem mnogo Učiteljev in Učiteljic. Izjemnih Ljudi. V svojih razredih s svojimi učenci delajo prave čudeže. Znajo jih navdušiti za svoje predmetno področje, da nastajajo neverjetni projekti in izdelki; iz svojih učencev in učenk znajo izvesti prave bisere. Znajo pa tudi pomagati, če se komu kje zatakne.

V bolnišničnih šolskih oddelkih OŠ Ledina (v nadaljevanju bolnišnična šola) smo v zadnjih letih izvedli kar nekaj anket: anketo med šolami, iz katerih prihajajo naši učenci in učenke, med njihovimi starši, pa tudi anketo med zdravstvenim osebjem oddelkov, na katerih deluje bolnišnična šola v Ljubljani.

Čeprav naša tovrstna raziskovanja še zdaleč niso in ne morejo biti znanstvena, so njihovi izsledki pomenljivi in zelo dragoceni za evalvacijo našega dela ter za naš nadaljnji strokovni razvoj; prav s tem namenom smo se sestave in obdelave anketnih vprašalnikov na omenjenih področjih tudi lotili.

Tokrat se bomo zelo na kratko ustavili ob anketnem vprašalniku, ki smo ga že pred leti pripravili za naše učence in učenke z namenom, da oni sami povedo, kako vidijo našo šolo, kako vidijo delo nas, bolnišničnih učiteljev, kaj se jim zdi dobro, kaj ne tako dobro, morda slabo, kaj predlagajo za izboljšanje pomanjkljivosti, ki so jih opazili ali doživeli.

Natančneje, ustavili se bomo samo ob tistem vprašanju in odgovorih nanj, ki po našem mnenju niso pomembni in povedni zgolj za nas v bolnišnični šoli, pač pa za širši slovenski šolski prostor. To vprašanje se glasi: »Kaj bi najbolj pohvalil pri bolnišničnem

učitelju, kaj pri njem najbolj ceniš?«

Najpogostejši odgovori naših učencev in učenk so bili:

- da si zame vzame čas,
- da mi pomaga,
- da mi pomaga tudi takrat, ko mi ne gre in ne gre (da mi večkrat razloži snov),
- da verjame vame,
- da se zanima zame,
- da me spoštuje.

Strinjamo se lahko, da so naši učenci in učenke s svojimi odgovori znova in še enkrat dokazali, da jih ne smemo podcenjevati, da so na svoj način pravi 'eksperti' za lasten učni proces. Z odgovori na zastavljeno vprašanje so nam namreč povedali bistvene in ključne stvari o tem, kakšen naj bi bil dober učitelj.

Na kratko: dober učitelj si za svojega učenca vedno vzame dovolj časa, ga pozna, mu zna in želi prisluhniti, mu je pripravljen pomagati in vanj verjame. Dober učitelj svojega učenca tudi spoštuje.

Morda bi bilo bolj primerno in kredibilno besede učencev o tem, kaj cenijo pri učiteljih, kakšen učitelj je po njihovem mnenju dober učitelj, preliti v bolj strokovno, t. i. pedagoško izrazoslovje.

A kako vanj preliti spoštovanje učencev, zavzetost zanje, resnično pomoč ter to, da učitelj verjame v svojega učenca? In dalje – je vse to res tako zelo pomembno? Res to označuje dobrega učitelja? Se je tega sploh treba učiti? Mogoče naučiti? Morda priučiti?

Na zapisano poskušajmo odgovoriti takole. Pri vsakem učitelju učenci žal navedenega, kar naj bi označevalo dobrega učitelja, ne

Foto: Petra Duhanoy

najdejo; izkušnje posameznih učencev in učenek ter njihove šolske zgodbe prepričljivo govorijo o tem. Zdi se, da so omenjene kategorije težko ulovljive. A učenci še kako dobro čutijo in vedo, kdaj jim je učitelj resnično naklonjen, torej kdaj jim je pripravljen pomagati, kdaj se trudi iskati nove poti do znanja, ki se učencu odmika, kdaj pa v sebi samo zamahne z roko in odneha. Učenec še kako dobro čuti in tudi ve, ali učitelja sam sploh zanima ali pa je morda zanj popolnoma neviden. Ali učitelj ve, kaj učenca posebej zanima pri njegovih učnih urah? Katera poglavja, problemi, odprta vprašanja? Ali učitelj opazi, kako se učenec trudi? Ali učitelj opazi, katere poti učenja učenec ubira? Ali učitelj opazi, ko se učencu ustavi, kje se mu zatakne? Ali učitelj ve ali skuša izvedeti, zakaj je učenec odnehal z domačimi nalogami, z učenjem? Zakaj si je nehal prizadevati, se truditi? Katera skrb, žalost, strah ga hromijo? Ali učitelj išče odgovore na ta vprašanja, predvsem pa poti, kako naprej?

In ja, tudi učiteljev spoštljiv odnos učenec brez težav prepozna, prav tako kot prepozna žaljivega, poniževalnega ali pišmeuhovskega.

Morda pa vseeno stopamo na preveč splošek teren, še posebej če izgovorimo prastaro prepričanje, ki se je, kot kaže, izgubilo, preveč potonilo v množici novih, sicer dragocenih znanstvenih spoznanj pedagoške stroke – da učni proces ne steče najbolje, če med učencem in učiteljem ni t. i. dobrega odnosa. In dober odnos razumemo kot tisti odnos, ki ga učitelj ustvarja s svojim znanjem, poslušom in naklonjenostjo ter s spoštljivostjo do učenca ter zavzetostjo zanj. Nekaj malega analogije. Mnogi menijo, da je zelo pomembno, da je dober, odličen zdravnik ne le izurjen strokovnjak na svojem področju, pač pa da je zelo pomembno tudi, da je zdravnik človek, pravzaprav Človek. Tisti, ki si za nas vzame čas, ko smo bolni, se nam posveti, nam zna prisluhniti ter nas skozi bolezen in zdravljenje vodi tako, da ustvarja medsebojno zaupanje, ki nas, bolne, krepi ter opogumlja. Povedati nam zna ravno toliko, kolikor moramo in želimo vedeti o svoji bolezni, nam zna na za nas najprimernejši način predstaviti postopke in izsledke zdravljenja, tako da lahko po svojih najboljših močeh tudi mi sodelujemo in storimo kar največ za svoje zdrav-

je. Ob vsem tem nam je ves čas v oporo, ki jo še kako potrebujemo. Če imamo takega zdravnika, imamo zelo veliko.

A tudi mnoge zgodbe bolnikov govorijo o tem, da takega človeškega odnosa pri svojem zdravniku žal niso deležni vsi.

Nekaj podobnega kot za zdravnike torej velja, razmišljamo, tudi za dobrega učitelja. Tudi učitelj mora biti najprej ali pa tudi Človek, Učitelj torej.

V slovenskem šolskem prostoru v času svojega službovanja v bolnišnični šoli srečujem mnogo Učiteljev in Učiteljic. Izjemnih Ljudi. V svojih razredih s svojimi učenci delajo prave čudeže. Znajo jih navdušiti za svoje predmetno področje, da nastajajo neverjetni projekti in izdelki; iz svojih učencev in učenek znajo izvabiti prave bisere. Znajo pa tudi pomagati, če se komu kje zatakne. In če se zgodi, da je kateri njihovih učencev ali učenek v taki ali drugačni življenjski stiski,

Ali učitelj ve, kaj učenca posebej zanima pri njegovih učnih urah? Katera poglavja, problemi, odprta vprašanja?

denimo bolezn, si zanje vzamejo čas, jim znajo prisluhniti, razumeti in pomagati, tako da šola zanje ostane varovalni dejavnik, ne pa izvor dodatnih skrbi in strahov ali izvor in generator novega stresa. Ti Učitelji in Učiteljice v svojih razredih udeležajo kulturo spoštovanja, naklonjenosti, medsebojne pomoči in sodelovanja, kulturo človečnosti.

V slovenskih šolah je torej že veliko Učiteljev in Učiteljic, torej je mogoče biti Učitelj. Pa je mogoče doseči, da bi jih bilo še več?

Na tako vprašanje radi odgovorimo pritr dilno, a pogosto z dodatnim 'ampak' – bi bilo že mogoče, ampak najprej ... bi bile potrebne spremembe na sistemski ravni.

Prepotrebne spremembe na sistemski ravni? Mnogi jih vidijo, denimo, v prenovljenem konceptu izbirnih predmetov v osnovni šoli. Veliko število le-teh je poleg pozitivnih učinkov prineslo tudi obilo t. i. kolateralne škode; predvsem učiteljem in učencem ostaja vse manj časa in umirjenosti. Časa in umirjenosti, ki bi jo lahko posvetili drug drugemu in tkanju prepotreb- nih dobrih odnosov.

Nekateri, nadalje, prisegajo najprej na prevetritev oz. korenito spremembo učnih načrtov. Premišljeno zasnovani učni načrti, pregledno in strnjeno spisani, z dogovorjenimi ter jasno določenimi cilji vzgojno-izobraževalnega dela, s pričakovanimi, pa tudi minimalnimi, temeljnimi in višjimi standardi znanja naj bi učiteljem nudili več avtonomije pri izvajanju učnega programa ter procesa. Več tovrstne avtonomije pa bi, se zdi, prineslo tudi več možnosti in več prostora za posameznega učenca v samem učnem procesu.

Zagotovo pa bi bil že skrajni čas, da v naš šolski sistem uvedemo pravo mentorstvo učiteljev – dobri, odlični učitelji naj postanejo aktivni, resnični mentorji tistim učiteljem in učiteljicam, ki te odličnosti še ne dosegajo. To naj ne bi bila le prostovoljna dejavnost obojih, ampak sistemska oblika prenašanje dobre prakse, sistemska oblika stalnega izobraževanja take vrste, ki je, preizkušeno, ena najbolj kakovostnih, najbolj delujočih. Torej prenašanje primerov dobre prakse tudi o tem, kako učencu v razredu prisluhniti, ga ugledati, kako zanj poiskati najboljše poti do znanja, tudi najboljše poti pomoči, če je to potrebno, kako mu izkazovati spoštovanje.

In ko sistemskih sprememb (še) ni? V mnogih šolah, tudi v naši, kljub sistemskim nespremembam že stopamo po tej poti mentorstva. Na različne načine, tudi v obliki t. i. medsebojnih hospitacij (učitelja hospitirata drug pri drugem, skupaj evalvirata svoji uri, potem pa to storita še z vodjo šole), ki so ne nazadnje že vtane v sistem in ki so tudi priložnost za prenašanje dobre prakse.

Po dveh desetletjih te vrste hospitacij v naši šoli lahko ugotovimo, da ta sicer skromni način mentorstva deluje. Tudi zato menimo, da je prav mentorstvo odličnih učiteljev ena od pravih pot, na kateri učitelj lahko postane Učitelj. Zato smo tudi prepričani, skupaj z eminentnimi strokovnjaki na področju pedagogike, da bi si v dobro naših učencev in učenek pri odločevalcih šolske politike veljalo aktivno in odločno prizadevati za čimprejšnjo sistemsko ureditev tega načina dragocenega izobraževanja.

Da bi imeli po slovenskih šolah čim več Učiteljev in Učiteljic.